

**KNJIŽNIČNA USLUGA ZA SLIJEPE I SLABOVIDNE U
KNJIŽNICI I ČITAONICI “FRAN GALOVIĆ” KOPRIVNICA
OD PROJEKTA DO IMPLEMENTACIJE**

**LIBRARY SERVICE FOR THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED
PERSONS IN THE PUBLIC LIBRARY “FRAN GALOVIĆ” IN
KOPRIVNICA
FROM PROJECT TO IMPLEMENTATION**

Dijana Sabolović-Krajina

Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica
dijana@knjiznica-koprivnica.hr

Ljiljana Vugrinec

Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica
ljiljana@knjiznica-koprivnica.hr

Danijela Petrić

Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica
danijela@knjiznica-koprivnica.hr

UDK / UDC 027.6-056.262

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 10. 3. 2010.

Sažetak

Knjižnična usluga za slijepce i slabovidne u Knjižnici i čitaonici “Fran Galović” Koprivnica razvila se u sklopu istoimenog projekta, koji je financirala Europska unija iz Programa CARDS 2002 “Pružanje usluga neprofitnog sektora u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja, izvaninstitucionalnom odgoju i obrazovanju i zaštiti obitelji”. Cilj usluge je ravnopravna uključenost slijepih i slabovidnih osoba u zavičajnu zajednicu i društvo u cjelini, te izgradnja modela sustavne suradnje između udruge slijepih i narodne knjižnice, koji do sada nije postojao u Hrvatskoj. Uvođenjem ove usluge slijepim i slabovidnim osobama omogućuje se kvalitetniji pristup izvorima znanja i informiranja u vlastitoj zavičajnoj sredini, kako bi se mogli lakše obrazovati i informirati, uspješno završiti školovanje, steći

stručne kvalifikacije, zaposliti se i kvalitetno sudjelovati u životu zajednice i društva uopće.

U ovom radu daje se uvid u konkretne pretpostavke za pokretanje takve usluge u sklopu knjižničnoga poslanja, vizije i vrijednosti te objašnjavaju glavne aktivnosti koje su dovele do formiranja usluge. Poseban osvrt daje se na osnovne pretpostavke ove usluge – nabavu specifične knjižnične građe i tehničke opreme, njihov smještaj u knjižnici i provođenje obrazovno animacijskih programa za ciljne skupine. Iznose se dosadašnji rezultati korištenja usluge te ističu specifičnosti koprivničkog modela knjižnične usluge za slijepe i slabovidne.

Gljučne riječi: narodna knjižnica, Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica, knjižnična usluga, slijepi, slabovidni, osobe s oštećenjem vida, osobe koje ne mogu čitati crni tisak, projekt, socijalna inkluzija, integracija, održivost

Summary

Library service for the blind and visually impaired persons in the public library “Fran Galović” in Koprivnica has been developed within the project financed by the European Union from the Program CARDS 2002, called “The non-profit sector providing services in the field of social care, health protection, mainstream schooling, education and family protection”. The objective of these services is enabling equal inclusion of the blind and visually impaired persons in local community and society in general, as well as building a model of partnership between local association of the blind and the local library, which is a novelty in Croatia. These services provide the blind and visually impaired persons with better access to sources of knowledge and information in their local communities. The purpose of these services is having better access to education and information, completing their formal education, obtaining professional qualifications, finding employment and contributing to the life of the community and the society in general in a more valuable way.

The paper describes prerequisites for such library services in the context of general library mission, vision and values. It presents the main activities in forming such services.

A special review of basic prerequisites necessary for these services is given: purchasing the specific library collection and the installation of the specific technical equipment in the library, as well as implementation of educational and animation programs for target groups. The past results and experiences of the use of such services have been presented, as well as the specific features of library services for the blind and visually impaired persons of the Koprivnica library model.

Keywords: public library, Koprivnica public library, library services, the blind, visually impaired persons, print disabled persons, project, social inclusion, social integration, sustainability

1. Uvod

Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica uvela je u svoju ponudu uslugu za slijepu i slabovidne osobe pridajući ih na već postignutu razinu standardnih knjižničnih usluga za ostale korisnike. To se odnosi kako na prvotnu knjižničnu uslugu (posudbu tiskane i AV građe, korištenje interneta), tako i na niz knjižničnih

programa za djecu i odrasle koji promiču značaj knjižnice s jedne strane, a potrebu podizanja kvalitete čitanja i pismenosti u svakodnevnom životu s druge strane. Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne uklapa se tako u poslanje, viziju i vrijednosti koprivničke knjižnice. Poslanje knjižnice je da djeluje kao kulturno, informacijsko i multimedijalno središte grada Koprivnice i Koprivničko-križevačke županije, koje građanima osigurava pristup znanju, informacijama i kulturnim sadržajima za potrebe obrazovanja, stručnog i znanstvenog rada, cjeloživotnog učenja, informiranja, odlučivanja i razonode. Vizija joj je da bude prepoznata zavičajno, nacionalno i međunarodno kao središte pismenosti i znanja za svoje korisnike. Vrijednosti na kojima temelji svoj rad su pristupačnost zainteresiranim korisnicima (“knjižnica za sve”, “knjižnica dostupna svima”), zadovoljstvo korisnika knjižničnim uslugama te raznolikost knjižnične građe i knjižničnih programa, kvaliteta usluga, širenje mreže suradnika na zavičajnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini te promicanje vrijednosti civilnoga društva (suradnja sa zavičajnim udrugama, posebice s udrugama osoba s posebnim potrebama).¹

Potreba uvođenja knjižnične usluge za slijepe i slabovidne u Koprivnici i Koprivničko-križevačkoj županiji proizlazi ne samo iz poslanja, vizije i vrijednosti knjižnice, nego se temelji na nacionalnim i mjesnim dokumentima o položaju osoba s posebnim potrebama,² kao i na višegodišnjoj suradnji knjižnice s Udrugom slijepih Koprivničko-križevačke županije. Međutim, ukoliko suvremena knjižnica želi ići dalje od tradicionalnih, zbirka usmjerenih usluga prema istinskoj, izvornoj usmjerenosti na korisnike, neminovno će se susresti s financijskim ograničenjima. Stoga je poboljšanje knjižničnih usluga kako u sferi digitalnih usluga i isticanja cjeloživotnog učenja kao imperativa današnjeg društva, tako i u uslugama za osobe koje na različite načine zadovoljavaju svoje potrebe usko povezano sa sve učestalijom potrebom projektnoga strateškog planiranja kako bi se dobili dodatni izvori financiranja uz već tradicionalne oblike proračunskog financiranja.³

¹ Ovako postavljen koncept koprivničke knjižnice proizlazi prvenstveno iz zakonskih i podzakonskih akata (Zakona o knjižnicama i Standarda za narodne knjižnice), kao i IFLA-inih i UNESCO-ovih dokumenata (Manifesta za narodne knjižnice, Smjernica za razvoj službi i usluga u narodnoj knjižnici, te Smjernica za razvoj službi i usluga u knjižnicama za slijepe u informacijsko doba).

² Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine [citirano: 2006-12-20]. Dostupno na: <http://www.poslovniforum.hr/zakoni/zdr2003-2006.asp>; Strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom Grada Koprivnice za razdoblje od 2005. do 2007. godine [citirano: 2006-12-19]. Dostupno na: http://www.koprivnica.hr/gradskauprava/glasnik/broj_7_2004.pdf?ID=27 i Plan provedbe strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom Grada Koprivnice za razdoblje od 2008. do 2010. godine [citirano 2010-03-09]. Dostupna na <http://www.koprivnica.hr/gradska-uprava/plan-provedbe-strategije-jedinstvene-politike-za-osobe-s-invaliditetom-grada-koprivnice-za-razdoblje-od-2008.-do-2010.-godine>

³ Indergaard, Leikny Haga. The power of projects. // Scandinavian Public Library Quarterly 2, 39 (2006), 3.

2. Projekt “Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne”

Upravo je knjižnična usluga za slijepe i slabovidne u Knjižnici i čitaonici “Fran Galović” proizašla iz projekta, koji je rezultat inicijative koprivničkih knjižničara i njihovoga timskog rada s predstavnicima Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije. Tromjesečni angažman na zajedničkom pisanju projekta bio je prepoznat po značaju, zahtjevnosti i ostavljanju traga u zavičajnim i nacionalnim okvirima na natječaju Europske unije, Programu CARDS 2002 “Pružanje usluga neprofitnoga sektora u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja, izvaninstitucionalnom odgoju i obrazovanju i zaštiti obitelji”.⁴

Projektini pristup uvođenju ove nove usluge u koprivničku knjižnicu doprinio je ozbiljnom postavljanju ciljeva, pažljivom identificiranju ciljnih korisnika, sustavnom imenovanju aktivnosti, ravnomjernoj raspodjeli odgovornosti te osvještavanju rizika i očekivanih rezultata.

2.1. Potrebe za uvođenje usluge za slijepe i slabovidne

Potreba uvođenja usluge zasniva se na brojčanim pokazateljima koji govore da je u gradu Koprivnici i Koprivničko-križevačkoj županiji registrirano oko 200 slijepih osoba, te oko 5.000 slabovidnih osoba, koje ne mogu u svojoj zavičajnoj sredini koristiti resurse zavičajne knjižnice za potrebe obrazovanja, informiranja, cjeloživotnog učenja i razonode (knjige, CD-ROM-ove, tehničku opremu – računala, internet i dr.) u željenom opsegu. Dosadašnja suradnja Knjižnice i Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije, kao i rezultati ankete pokazali su da članovi Udruge slijepih – djeca, mladi i odrasli – imaju potrebu koristiti zavičajnu knjižnicu za ove svrhe, kao i za svakodnevnim uključivanjem u život zajednice i društva u cjelini, između ostaloga dolaskom u knjižnicu, kontaktima s knjižničarima i ostalim posjetiteljima, korištenjem stručne pomoći knjižničara, sudjelovanjem i aktivnim uključivanjem u obrazovno animacijske programe i aktivnosti.

2.2. Ciljevi knjižnične usluge za slijepe i slabovidne

Uvaživši uočene potrebe, postavljeni su ciljevi koje je trebalo ostvariti uvođenjem nove usluge u koprivničku knjižnicu. Opći cilj uvođenja knjižnične usluge za slijepe i slabovidne je ravnopravna uključenost (inkluzija) slijepih i slabovidnih osoba u zajednici koja ih podržava.⁵ Specifični ciljevi jesu: stvoriti pretposta-

⁴ Nositelj projekta je Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije, a suradnik Knjižnica i čitaonica “Fran Galović” Koprivnica. Ukupni proračun projekta iznosi 76.145,88 €, od toga je udio EU 68.264,78 €, a Knjižnice kao suradnika 7.881,10 €. Projekt je bio jedan od deset nagrađenih od ukupno 113 projekata, prijavljenih na ovaj natječaj Europske unije.

⁵ “Socijalna inkluzija znači da pružatelji knjižničnih usluga moraju uočiti tjelesne, osjetilne, kulturne i psihološke prepreke koje onemogućuju osobe s posebnim potrebama ili ih obeshrabruju pri korištenju njihove usluge te da moraju poduzeti odgovarajuće korake kako bi ih uklonili ili umanjili. Takvo razumijevanje mora djelovati na svim razinama, a osobito na razini uprave.” (Knjižnice za slijepe u informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga / ur. Rosemary Kavanagh i Beatrice Christensen Skoeld. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 76).

vke za kvalitetnije obrazovanje i informiranje slijepih i slabovidnih osoba u Koprivnici i Koprivničko-križevačkoj županiji, prije svega djeci i mladima; omogućiti im lakši pristup izvorima znanja i informiranja koristeći resurse i usluge knjižnice u sredini u kojoj žive; povećati im na taj način šanse za uspješno školovanje, stjecanje stručnih kvalifikacija, ravnopravno uključivanje u tržište rada i osamostaljivanje; smanjiti ili eliminirati potrebu da se obitelj i društvo brinu o njima i time ostvariti veću kvalitetu života slijepih i slabovidnih osoba i korist za cijelu zajednicu.

2.3. Korisnici knjižnične usluge za slijepe i slabovidne

Planirajući uvođenje knjižnične usluge za slijepe i slabovidne definirana je ciljana skupina od ukupno 85 korisnika i to izravnih korisnika (slijepih, slabovidnih, te slijepih i slabovidnih osoba s višestrukom invalidnošću) i neizravnih korisnika (članova obitelji i pratitelja slijepih i slabovidnih). Već u fazi planiranja očigledno je, dakle, bilo da je usluga namijenjena malobrojnoj korisničkoj skupini koja je usprkos tome sastavni dio lokalne zajednice, te kao takva ima pravo i na odgovarajuću knjižničnu uslugu.⁶

2.4. Aktivnosti u uvođenju knjižnične usluge za slijepe i slabovidne

Tijekom provedbe projekta aktivnosti su koncentrirane u nekoliko ključnih točaka:

- Obrazovanje knjižničnog osoblja (proučavanje stručne literature, studijski posjeti knjižnicama i organizacijama u zemlji i inozemstvu, uspostavljanje interne komunikacije i informiranja za postupno uvođenje usluge);⁷
- Nabava knjižnične građe (taktilne slikovnice, zvučne knjige, publikacije na uvećanom tisku);
- Nabava i instalacija specijalne opreme (računala s govornom jedinicom i čitačem ekrana, Brailleovog retka, Brailleovog pisača, elektroničkog povećala standardnoga crnog tiska, transportera za teško pokretne korisnike);
- Informiranje korisnika o početku nove usluge, posudba knjižne građe i pomoć kod korištenja tehničke opreme;
- Obrazovno animacijski programi za slijepe i slabovidne korisnike (radio-nice, predavanja, književna večer, okrugli stol);

⁶ UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice [citirano: 2006-12-19]. Dostupno na: <http://dzs.ffzg/text/UNESCOv-manifest-za-narodne-knjiznice.htm>

⁷ Osposobljavajući se za novu uslugu, koprivnički knjižničari posjetili su Hrvatsku knjižnicu za slijepe i Savez slijepih u Zagrebu, zatim Knjižnicu "Ivan Goran Kovačić" u Karlovcu i KGZ Gradsku knjižnicu Zagrebu, Hrvatsku udruhu gluhoslijepih osoba "Dodir" te "Malu kuću" – Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju u Zagrebu. Nakon toga posjetili su pet oglednih danskih narodnih knjižnica i Dansku knjižnicu za slijepe. Osposobljavanje se odvijalo na načelima *benchmarkinga*, tj. učenjem od drugih, ali i uspoređivanjem vlastitog položaja, vlastitih prednosti i nedostataka u cilju postizanja optimuma za sustavno uvođenje nove usluge u koprivničku knjižnicu.

- Promidžba usluge i projekta (komunikacija sa sredstvima javnog priopćavanja, izrada loga i promotivne građe: brošura, deplijana, bookmarkera, platnenih torbi, popisa (kataloga) građe za slijepe u koprivničkoj knjižnici, predstavljanje usluge na promotivnoj svečanosti 19. lipnja 2006., organizacija stručnog skupa.⁸
- Vrednovanje usluge (unutarnje i vanjsko).

Tablica 1. Plan odvijanja aktivnosti u projektu “Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne” u Knjižnici i čitaonici “Fran Galović” Koprivnica od 23. 12. 2005. do 23. 12. 2006.

TRAJANJE PROJEKTA: 12 MJESECI (od 23. 12. 2005. do 23. 12. 2006.)													
Aktivnost	1. polugodište						2. polugodište						Provoditelj djelatnosti
	1. mjesec 1	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Osposoljavanje knjižničnog osoblja													Knjižnica
Popis građe i opreme													Udruga
Nabava i obrada građe													Knjižnica
Nabava i instalacija opreme													Udruga slijepih Knjižnica
Uređenje prostora i smještaj građe													Knjižnica
Informiranje korisnika													Udruga slijepih, Knjižnica
Posudba građe													Knjižnica
Obrazovno animacijske aktivnosti													Udruga slijepih, Knjižnica
Promidžba													Udruga slijepih, Knjižnica
Vrednovanje													Udruga slijepih, Knjižnica

⁸ Okrugli stol “Dostupnost knjižnica za sve – knjižnične službe, usluge i računalna oprema za slijepe, slabovidne i gluhoslijepe osobe: kako u lokalnoj zajednici dolaze do izvora znanja” održan je u Knjižnici i čitaonici “Fran Galović” Koprivnica 6. studenoga 2006. u suradnji s Komisijom za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama Hrvatskoga knjižničarskog društva. Kao predavači sudjelovali su stručnjaci za obrazovanje slijepih i slabovidnih te knjižnični stručnjaci iz Hrvatske i Švedske. Prezentacija i demonstracija knjižnične usluge za slijepe i slabovidne koja se provodi u koprivničkoj knjižnici održana je idući dan, 7. studenoga 2006. zainteresiranim knjižničarima iz Hrvatske i Slovenije, a kao predavači sudjelovali su koprivnički knjižničari.

Ispitivanje tržišta, nabava i smještaj knjižnične građe

Specifična knjižnična građa i tehnička oprema temeljne su sastavnice ove usluge za slijepu i slabovidne korisnike. Izgradnja takvog fonda zahtjevan je i vrlo složen postupak. Knjižničari su prethodno trebali prikupiti znanja o kakvoj se knjižničnoj građi radi, koji oblik je mogućim korisnicima najprihvatljiviji i kakva sve tehnička oprema na hrvatskom i stranom tržištu postoji, kako se koristi i koliko olakšava slijepim i slabovidnim osobama pronalaženje potrebnih informacija. Pri formiranju zbirke vodila se briga i o raznorodnosti ciljane korisničke populacije⁹ i potrebi formiranja raznolike zbirke koja treba sadržavati popularnu građu, informacije za cjeloživotno učenje ili studij, izvore za obrazovanje na poslu te knjige za sve uzraste koje uključuju i knjige za djecu i mlade.¹⁰ Prvenstveno se vodila briga o potreba izvaninstitucionalnog obrazovanja u cilju cjeloživotnog učenja i o skrbi za učenike i studente s posebnim potrebama. Također, razmatrane su potrebe i interesi svih dobnih i profesionalnih skupina mogućih korisnika.¹¹ Međutim, prikupljanjem ponuda na tržištu naišlo se na niz ograničenja, prije svega u siromašnoj ponudi zvučnih knjiga na hrvatskomu komercijalnom tržištu zvučnih knjiga zbog nepostojanja ukorijenjenih navika i tradicija njihovog korištenja kod osoba zdravog vida. Proizvodnja zvučnih knjiga najviše je kod nas zastupljena u Hrvatskoj knjižnici za slijepu, a te zvučne knjige mogu koristiti "samo slijepi i one osobe koje ne mogu čitati standardni tisak bilo zbog oštećenja vida ili iz nekog drugog razloga (nepokretne osobe, oštećenja na mozgu i sl.)".¹² Nadalje, na hrvatskom tržištu pronađeno je malo taktilnih slikovnica, dok s druge strane inozemno tržište (anglo-saksonsko, prije svega) obiluje takvom vrstom građe. Budući da je zvučna knjiga na audio kasetama i CD-ovima najprikladniji format za slijepu i slabovidne osobe, najveći broj naslova koprivnička knjižnica je nabavila upravo na tom mediju od Hrvatske knjižnice za slijepu¹³ i to 208 zvučnih knjiga, od toga 87 zvučnih knjiga na audio kasetama i 121 zvučna knjiga na CD-ovima. Za djecu i mlade nabavljeno je 67 zvučnih knjiga (priče za predškolski uzrast, lektira za djecu osnovnoškolskog uzrasta, knjige zabavnog sadržaja za djecu i mlade), a za

⁹ "...korisnici koji ne mogu čitati standardni tisak predstavljaju raznorodnu zajednicu. Neki od njih su umirovljenici starije životne dobi, ostali su učenici ili studenti ili zaposlene osobe različitih zanimanja, a neki mogu imati i višestruke posebne potrebe". Knjižnice za slijepu u informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 33.

¹⁰ "Predškolci, djeca i mladi trebaju širok izbor građe i aktivnosti za opismenjavanje, uključujući brajicu, uvećani tisak, taktilne i zvučne knjige. Jednostavna taktilna i višeosjetilna građa te knjige dvostrukog formata, u kojima se spaja crni tisak s brajicom, pomažu djeci da dijele knjige s odraslima i vršnjacima te da se upoznaju s vezom između crnog tiska, tiskane brajice, govornoga jezika i priče." Isto. Str. 34-35. i 44.

¹¹ Za nabavu knjižnične građe utrošeno je 55.618,00 kn. Od tog iznosa 85 posto odnosi se na zvučne knjige, 1,5 posto knjige na brajici, 1,0 posto knjige i brošure o slijepima i za slijepu, 2,0 posto taktilne igračke, 10,0 posto taktilne slikovnice i 0,5 posto knjige na uvećanom tisku.

¹² Hrvatska knjižnica za slijepu [citirano: 2006-12-15]. Dostupno na: <http://www.hkzasl.hr/o%20korisnicima.htm>

¹³ Popisi knjiga Hrvatske knjižnice za slijepu nalaze se na stranici www.hkzasl.hr. Do zvučnih knjiga moguće je doći i međuknjižničnom posudbom.

odrasle korisnike usluge 141 zvučna knjiga (klasici književnosti, bestseleri, stručne knjige, popularno znanstvena literatura).¹⁴ Zbog nedostatnoga knjižničnog prostora nabavljene su svega dvije publikacije na brajici.¹⁵ Nadalje, nabavljeno je 26 knjiga za slijepe i o slijepima i 4 na uvećanom tisku (lektira za osnovnu školu), sve u izdanju Hrvatskog saveza slijepih, Zagreb.¹⁶ Za slijepu i slabovidnu djecu nabavljeno je ukupno 99 taktilnih slikovnica i 14 taktilnih igračaka s različitim ispupčenjima, teksturama, udubljenjima i oblicima koje su pogodne za istraživanje, razvoj koordinacije, stvaranje osjećaja o tome gdje se stvari nalaze te formiranje prostornih odnosa, što obično ovisi o vizualnom sustavu. Kako bi djeca lakše percipirala stvari iz okruženja i svakodnevnog života, taktilne slikovnice mogu im u tome pomoći. Na hrvatskom tržištu pronađeno je malo taktilnih slikovnica.¹⁷

Knjižnična građa za slijepe i slabovidne korisnike smještena je i integrirana u ponudu svih knjižničnih odjela (Dječji odjel, Odjel za odrasle i Stručno-znanstveni odjel), može se pretraživati preko online kataloga knjižnice po naslovu, autoru, predmetu, struci i vrsti građe,¹⁸ a slijepi i slabovidni korisnici mogu fond pretraživati koristeći računalo s govornom jedinicom.

Nabava knjižnične građe za slijepe i slabovidne korisnike od 2006. godine trajni je postupak u koprivničkoj Knjižnici, a rukovodi se zahtjevima korisnika i ponudom na tržištu, odnosno ponudom Hrvatske knjižnice za slijepe. Krajem 2009. godine, knjižni fond za tu kategoriju korisnika povećao se za 259 jedinica knjižnične građe tako da se početni knjižnični fond od 357 jedinica građe za tri godine povećao na 616 jedinica ili za 72,5 posto. Novonabavljena knjižnična građa uglavnom se odnosi na zvučne knjige na CD-ovima za djecu i odrasle i na taktilne slikovnice.

Ispitivanje tržišta, nabava i smještaj tehničke opreme

I pri nabavi tehničke opreme prema potrebama korisnika, postojala su ograničenja postojeće ponude na tržištu, finacijske raspoloživosti, raspoloživog pro-

¹⁴ Pored Hrvatske knjižnice za slijepe, nešto zvučnih knjiga nabavljeno je i od sljedećih dobavljača: *Udruga slijepih Sisak, Memphis d.o.o., HB ton, MEDUS BIRO d.o.o.* i *Bulaja naklada*.

¹⁵ Od knjiga na brajici nabavljena je knjiga Ante Bakovića: *Korak po korak: Početnica i čitančica za slijepu djecu* u izdanju Hrvatske knjižnice za slijepe i "Mi imamo pravo: UN-ova Konvencija o pravima djeteta (na jeziku bliskom djeci)" u izdanju Pravobranitelja za djecu.

¹⁶ Na stranici: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/knjige/knjige.htm> nalazi se popis knjiga o slijepima i za slijepe na standardnom i uvećanom tisku.

¹⁷ Taktilne slikovnice nabavljene su uglavnom od nakladničkih kuća: *Profil, Mozaik knjiga* i *Sretna knjiga*. Pretraživanjem mrežnih stranica www.blindchildrensfund.org, www.beyondplay.com, www.ladybird.co.uk i www.amazon.com sastavljen je popis taktilnih slikovnica i taktilnih igračaka koji je i ostvaren u suradnji s knjižarom "Algoritam".

Za nabavu knjižnične građe utrošeno je 55.618,00 kn. Od tog iznosa 85 posto odnosi se na zvučne knjige, 1,5 posto knjige na brajici, 1,0 posto knjige i brošure o slijepima i za slijepe, 2,0 posto taktilne igračke, 10,0 posto taktilne slikovnice i 0,5 posto knjige na uvećanom tisku.

¹⁸ Ovom dijelu knjižničnog kataloga može se pristupiti na stranici <http://library.foi.hr/m3/upitsl.asp?B=20>

stora za smještaj građe i stručnosti osoblja u radu sa specifičnom opremom. Na temelju savjetovanja sa stručnjacima iz Hrvatskog saveza slijepih i demonstracija pomagala pozvanih dobavljača u prostoru Knjižnice, sastavila se specifikacija opreme nakon čega se pristupilo prikupljanju ponuda.¹⁹ Za slabovidne korisnike nabavljena su dva elektronička povećala (samostalno i uz računalo).²⁰ Samostalno povećalo smješteno je u Čitaonici tiska kako bi slabovidne osobe imale mogućnost korištenja bogatog fonda časopisa i novina. Računalo s elektroničkim povećalom smješteno je u Stručno-znanstvenom odjelu, a koriste ga slabovidne osobe za čitanje bilo kojeg teksta u standardnom tisku s ekrana, uz istovremenu mogućnost pisanja bilješki na računalu. Za slijepe korisnike nabavljeno je računalo s govornom jedinicom, čitačem ekrana,²¹ Brailleovim retkom i Brailleovim pisačem.²² Čitači ekrana su računalni programi koji uz pomoć softverskog sintetizatora govora, tekst koji se nalazi na ekranu pretvaraju u izgovorenu riječ.²³ Brailleov redak je vanjski uređaj koji omogućuje slijepoj osobi čitanje teksta s ekrana na Brailleovom pismu.²⁴ Spomenuta računalna oprema za slijepe smještena je u Stručno-znanstvenom odjelu kako bi slijepe osobe mogle čitati i/ili pisati npr., domaće zadaće, dopise, referate ili koristiti internet. Radi prilagodljivosti i racionalizacije upravljanja računalima u koprivničkoj Knjižnici, u vrijeme kada računalo ne koristi slijepa osoba, njime se služe osobe zdravog vida. Kako bi slijepe i slabovidne osobe te osobe s ostalim teškoćama u čitanju mogle slušati zvučne knjige u Knjižnici, nabavljeni su MP3 CD playeri s kasetofonom i slušalicama za svaki pojedini odjel. Budući da zgrada knjižnice nije u cijelosti pristupačna za kretanje osobama s tjelesnim oštećenjima i nepokretnima, nabavljen je transporter za slije-

¹⁹ Kod izbora ponuđača, pored cijene, vodilo se računa o tome osiguravaju li pojedini dobavljači instalaciju i servis opreme kao i o suvremenosti opreme, budući da pojedina tehnička rješenja brzo zastarijevaju.

²⁰ Samostalno elektroničko povećalo "Optelec" tip "ClearView+" nudi mogućnost prikaza u boji i 16 kombinacija boja teksta i pozadine. Povećanje je moguće od 2,5 do 50 puta, ovisno o potrebama slabovidne osobe. Za olakšano snalaženje po povećanoj građi, uređaj je opremljen crvenim svjetlosnim pokazivačem i podesivim oznakama reda i stupca. Povećalo uz računalo ima gotovo iste karakteristike kao i samostalno povećalo uz dodatnu mogućnost korištenja kombiniranog prikaza *slika u slici građe* koja se povećava i prikaz teksta s osobnog računala.

²¹ Od čitača ekrana nabavljen je "Jaws for windows 6 pro" i sintetizator govora prilagođen hrvatskom jeziku "AnReader".

²² Nabavljen je "Handy tech classic 44", klasični stolni Brailleov redak s 44 slova mjesta te Brailleov tiskač "Index Everest" koji koristi rezani papir, tiska obostrano i sadrži ormarić za smanjivanje buke.

²³ Perčinić, M. Povijesno-pedagoški presjek obrazovanja slijepih osoba u Hrvatskoj [citirano: 2006-12-18]. Dostupno na:

http://www.savez-slijepih.hr/hr/strucniradovi/seminarski/presjek_obrazovanja/index.htm#52

²⁴ "Naime, videća osoba na ekranu monitora može imati odjednom prikazanu cijelu stranicu teksta, dok slijepi na Brailleovom retku u jednom trenutku mogu imati samo jedan red. Naravno, ako ste korisnik Brailleovog retka, kad ste pročitali jedan red, vrlo lako prelazite na sljedeći, i tako do kraja stranice ili knjige." Isto [citirano: 2006-12-18].

http://www.savez-slijepih.hr/hr/strucniradovi/seminarski/presjek_obrazovanja/index.htm#52

pe i slabovidne osobe koje su teže pokretne ili u cjelosti nepokretne, kako bi mogle koristiti usluge u cjelini.

3. Korištenje knjižnične građe i tehničke opreme 2006.-2009.

Nakon provedenih priprema (osposobljavanja osoblja, nabave i obrade zvučnih knjiga i druge posebne knjižnične građe, nabave i instalacije specijalne opreme te izrade obrazovne i promotivne građe), nova knjižnična usluga od lipnja 2006. postala je dostupna slijepim i slabovidnim korisnicima koprivničke Knjižnice. Od samog početka iskazan je značajan interes korisnika za novu uslugu. Nakon prvih šest mjeseci korištenja, tj. na kraju 2006., u knjižnicu se radi korištenja usluge za slijepe i slabovidne upisalo ukupno 37 korisnika, od toga 29 odraslih i 8 djece. Gledano u postotku vezano uz ukupnu ciljanu populaciju izravnih korisnika, to je iznosilo 16,4 posto od tadašnjega ukupnog broja članova Udruge slijepih. Osim izravnih korisnika, u 2006. zabilježeno je još i 14 neizravnih korisnika (članovi obitelji, pratnja) koji su koristili zbirku i/ili opremu za slijepe i slabovidne, što ukupno čini 51 korisnika usluge u prvoj godini pružanja usluge i predstavlja brojku koja je na kraju projekta opravdala njegovo pokretanje.

Tijekom 2007.-2009. knjižničnu uslugu za slijepe i slabovidne nastavilo je redovito koristiti prosječno 30-tak izravnih korisnika godišnje. Vrlo je važno ovdje naglasiti kako kod posebne skupine korisnika kao što su slijepi i slabovidni ne treba niti očekivati zamjetan rast broja upisanih korisnika iz godine u godinu, budući da se radi o relativno maloj ukupnoj populaciji mogućih korisnika. Mnogo je važniji početni broj upisanih korisnika već kod samog uvođenja usluge, jer ako taj broj zadovoljava gledano u odnosu na ukupan broj osoba u populaciji, to je dobar znak da je ciljana skupina dobro informirana i da je prepoznala uslugu kao nešto što joj je potrebno i što želi koristiti. U sljedećim godinama potrebno je pratiti korištenje usluga, ali i stalno poticati organiziranjem različitih obrazovnih, animacijskih, kulturnih i drugih programa namijenjenih upravo populaciji slijepih i slabovidnih korisnika te osluškujući njihove stvarne potrebe. Ukoliko se, dakle, broj redovitih korisnika približno održava na početno postignutoj razini, pružanje usluge može se ocijeniti kao uspješno.

3.1. Posjeti i posuđena građa

Tijekom prvih šest mjeseci pružanja usluge, tj. od lipnja 2006. do kraja iste godine, tj. do završetka projekta, zabilježeno je ukupno 210 posjeta radi korištenja knjižnične građe za slijepe i slabovidne, od toga 144 posjeta izravnih korisnika usluge – slijepih i slabovidnih, te još 66 posjeta ostalih korisnika (npr., članova obitelji i sl.) koji su posudili ukupno 370 jedinica građe iz posebne zbirke. Najviše su se posuđivale zvučne knjige (72 posto od ukupnog broja posuđenih jedinica) i taktilne slikovnice (15 posto od ukupne posudbe). Zajedno s 57 korištenja posebne opreme do kraja projekta zabilježeno je ukupno 209 posjeta korisnika radi posudbe građe i/ili korištenja opreme. Budući da se ova brojka odnosi na svega

šest mjeseci tijekom 2006., rezultati samoga projekta, odnosno korištenje usluge na njenom samom početku bili su vrlo zadovoljavajući.

U sljedećim godinama, broj posjeta i korištenja građa bio je sljedeći: u 2007. broj posjeta izravnih korisnika bio je 118, a neizravnih 12 te je posuđeno 255 jedinica građe. U odnosu na 2006. zamjećuje se pad i posjeta i posudbi, do čega je došlo zbog toga što su tijekom 2007. godine animacijsko obrazovne, promotivne i druge aktivnosti provedene u manjem opsegu nego godinu dana ranije (za vrijeme trajanja projekta), a niti fond nije obnavljan istim intenzitetom. U 2008. to se promijenilo jer su temeljem dodatno ispitanih potreba korisnika ponovno uvedeni intenzivniji animacijsko obrazovni programi i pojačana nabava nove građe te je zabilježeno 168 posjeta izravnih korisnika i 157 posjeta ostalih korisnika te 467 posuđenih jedinica građe. U 2009. bilježimo 221 posjetu izravnih korisnika i 78 posjeta ostalih, te 192 posuđene jedinice građe.

3.2. Korištenje opreme

Od nabavljene posebne tehničke opreme namijenjene slijepima i slabovidnima, najviše se u prvoj godini koristilo elektroničko povećalo te računalo s govornom jedinicom, čitačem ekrana i Brailleovim retkom. Ukupno je do kraja 2006. zabilježeno 57 korištenja specijalne opreme te se pokazalo opravdanim nabaviti upravo opremu koja će slijepim i slabovidnim osobama ne samo olakšati čitanje, nego i otvoriti nove mogućnosti informiranja i komunikacije internetom.

Tijekom razdoblja 2007.-2009., nastojalo se dodatno poučiti moguće korisnike i promovirati mogućnosti korištenja specijalne opreme kako bi se povećao broj njenih korisnika, koji uvelike do tada nisu bili upoznati niti s mogućnostima takve opreme, niti s načinom njenog korištenja. Zahvaljujući organiziranim poučnim programima, značajno je porasla upotreba računala s dodacima za slijepe, koje je u 2007. korišteno samo triput, a nakon provedene pouke u 2008. se koristila čak 90 puta!

4. Obrazovno animacijski programi za slijepe i slabovidne korisnike u 2006. godini

U drugom dijelu projekta uvođenja knjižnične usluge za slijepe i slabovidne, naglasak je stavljen na informiranje i pouku korisnika za korištenje nove usluge. Od rujna do prosinca 2006. ostvaren je niz obrazovnih i animacijskih programa²⁵ za sve uzraste i kategorije izravnih i neizravnih korisnika usluge. Dio radionica i predavanja bio je namijenjen i stručnjacima koji se u svome radu susreću sa slije-

---

²⁵ Projekt "Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne : Program Europske unije u Hrvatskoj CARDS 2002 "Pružanje usluga neprofitnog sektora u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja, izvaninstitucionalnom odgoju i obrazovanju i zaštiti obitelji" / ur. Dijana Sabolović-Krajina ; Dragica Zlatar. Koprivnica : Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije ; Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, 2006. Str. 21.-25.

pim i slabovidnim osobama, kako bi se i oni upoznali s novom uslugom u knjižnici te je koristili u svom budućem radu. Programi su imali višestruke ciljeve:

- informirati i motivirati korisnike za korištenje nove usluge dostupne u knjižnici;
- upoznati korisnike s građom i opremom, te s mogućnostima i načinima korištenja;
- poučiti korisnike za korištenje nabavljene građe i opreme;
- obrazovati i senzibilizirati osobe zdravog vida za potrebe slijepih i slabovidnih;
- omogućiti slijepima i slabovidnima socijalizaciju i integraciju u društvo sudjelovanjem u njima prilagođenim aktivnostima, zajedno s osobama zdravog vida;

Svi programi organizirani za korisnike nastojali su ostvariti integracijski pristup te su u većini radionica ravnopravno sudjelovali i slijepi i slabovidni korisnici, kao i osobe zdravog vida. Radionice su afirmirale inkluziju slijepih i slabovidnih u društvu, osobito integraciju djece s oštećenjem vida, a cilj radionica bio je motivirati i odrasle slijepe i slabovidne osobe za aktivnije uključivanje u različite oblike vlastitoga informiranja, obrazovanja, stručne prekvalifikacije te općenito ostvarivanje veće kvalitete života. Suradnja u organizaciji i provođenju animacijsko-obrazovnih i kulturnih programa uspostavljena tijekom projekta (2006.) s gotovo svim ustanovama i pojedincima, uspješno je nastavljena i u sljedećim godinama sve do danas, osobito s Ustanovom za djecu s oštećenjem vida i drugim višestrukim oštećenjima "Malom kućom" (danas "Mali dom") i Centrom za obrazovanje slijepih i slabovidnih "Vinko Bek" iz Zagreba.

Tablica 2. Pregled održanih obrazovno animacijskih programa za korisnike u 2006.

R.B.	NAZIV RADIONICE	IZVODITELJ
1.	Igrajmo se taktilnim igračkama i slikovnicama	"Mala kuća"
2.	Kako oblikovati vlastitu igračku	COO "Vinko Bek"
3.	Radionica-igraonica eko-igračkama	COO "Vinko Bek"
4.	Što imamo od knjižnične građe i tehničke opreme i kako to koristiti	Hrvatska knjižnica za slijepe Hrvatski savez slijepih
5.	Prezentacija programa za odrasle	COO "Vinko Bek"
6.	Likovna radionica	COO "Vinko Bek"
7.	Kako koristiti taktilne igračke i slikovnice	"Mala kuća"
8.	Prezentacija eko-igračaka	Obitelj Adamić, Ivanić Grad
9.	Lektira na drugačiji način	COO "Vinko Bek"
10.	Kako djeca i mladi mogu bolje komunicirati u svakodnevnom životu	COO "Vinko Bek"
11.	Književni susret	Rolando Butković, pjesnik
12.	Kako odrasli mogu bolje komunicirati u svakodnevnom životu	COO "Vinko Bek"

4.1. Animacijsko obrazovni programi za slijepu i slabovidne korisnike 2007.-2009.

Nakon završetka projekta CARDS 2002 (s krajem 2006.), nastavljene su aktivnosti na održavanju i daljnjem razvoju usluge za slijepu i slabovidne.²⁶ Tijekom 2007. godine provedene su četiri integracijsko-kreativne radionice za predškolsku, odnosno osnovnoškolsku i srednjoškolsku slijepu, slabovidnu te djecu i mlade zdravog vida, radilo se na promidžbeno-preventivnim akcijama u suradnji s Oftalmološkim odjelom koprivničke Opće bolnice i Hrvatskom udrugom za školovanje pasa vodiča i mobilitet, autorsku večer održao je slijepi glumac Vojin Perić, inače predsjednik Saveza slijepih Hrvatske, a koprivnički knjižničari održali su niz zapazanih izlaganja na domaćim i stranim stručnim skupovima o usluzi za slijepu i slabovidnu u narodnim knjižnicama.

Aktivnosti na održavanju i daljnjem razvoju usluge nastavljene su i u 2008. i 2009. godini. U Knjižnici su se održavali obrazovni programi u suradnji s Udrugom slijepih Koprivničko-križevačke županije kao što je projekt obrazovanja za odrasle slijepu i slabovidne osobe, članove Udruge slijepih, pod nazivom *Pretpostavka cjeloživotnog učenja osoba s oštećenjem vida: učenje brajice i informatike* (ukupno jedanaest slijepih polaznika, 124 programa po 2 školska sata, te osam osoba zdravog vida polaznika tečaja brajice dva puta po tri sata) te obrazovno iskustvene radionice za odgajatelje i druge zainteresirane stručnjake o osnovnoj problematici oštećenja vida i višestrukih teškoća. Provedena su dva velika projekta *Svi smo različiti, a opet smo slični* s ciljem senzibilizacije djece u redovnim vrtićima za potrebe djece s oštećenjem vida i drugim invaliditetima te sličan projekt *Zajedno do znanja* namijenjen učenicima osnovnih škola s ciljem njihove senzibilizacije za potrebe djece s oštećenjem vida i drugim invaliditetima. Oba programa bila su integracijska, tj. uključivala su ravnopravno sudjelovanje slijepu i slabovidnu te djece zdravog vida, a voditelji su bili vanjski suradnici – stručnjaci iz Centra za obrazovanje slijepih i slabovidnih “Vinko Bek” iz Zagreba, Udruge za unapređenje obrazovanja slijepih i slabovidnih iz Zagreba, te “Male kuće” – Dnevnog centra za radnu terapiju i rehabilitaciju iz Zagreba. U knjižnici se redovito održavaju prigodne *integracijske likovne radionice* uz blagdane Uskrs i Božić u kojima sudjeluju slijepa i slabovidna djeca i mladi – članovi Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije, te djeca zdravog vida – učenici koprivničkih osnovnih škola. Svake godine održava se u knjižnici i susret najčitača tiskanih i zvučnih knjiga, a integracijskog su značaja i književni susreti, tribine i predavanja.

²⁶ Početkom 2007. tim suradnika iz Knjižnice i Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije izradio je radi nastavka financiranja ove usluge novi projekt pod nazivom “Knjižničnim uslugama prema samostalnosti slijepih i slabovidnih”, u sklopu Programa Europske unije CARDS 2004. Iako projekt nije prihvaćen na natječaju, većina aktivnosti koja je njime zamišljena provedena je u razdoblju 2007.-2009., u suradnji Udruge slijepih i Knjižnice, i to zahvaljujući donacijama koje Udruga slijepih dobiva na natječajima na koje se redovito prijavljuje, te sudjelovanjem Knjižnice kao suradnika u svim aktivnostima.

Krajem 2009. započelo je širenje usluge za slijepe i slabovidne na područje Koprivničko-križevačke županije. Uspostavljena je suradnja s gradskim knjižnicama u Đurđevcu i Križevcima u raspačavanju zvučnih knjiga za slijepe i slabovidne osobe koje žive na područjima njihovog djelovanja. Formirani su knjižnični stacionari zvučnih knjiga u kojima se naslovi povremeno mijenjaju. U raspačavanje zvučnih knjiga za potrebe korisnika koji žive izvan gradova, uključuju se i bibliobusi (u Koprivničko-križevačkoj županiji djeluju dva – jedan u Koprivnici i jedan u Križevcima) koji mogu zvučne knjige prema potrebi dostaviti slabije pokretnim korisnicima u njihove domove.

5. Rezultati

Empirijski podaci, ali i vrednovanje korištenja usluge za slijepe i slabovidne u koprivničkoj knjižnici u razdoblju od 2006.-2009. ukazuju da je projekt bio inovativan zato što knjižnične usluge za slijepe i slabovidne na sustavan, u detalje domišljen i organiziran način, koji jamči održivost, uvodi u jednu narodnu knjižnicu u Hrvatskoj.²⁷ Oblik suradništva jedne udruge i javne ustanove zamišljen je kao model za ostale zainteresirane hrvatske udruge koje skrbe o potrebama slijepih s jedne strane te za narodne knjižnice koje skrbe o slobodnom pristupu izvorima znanja i informiranja za sve građane, s druge strane. Model može poslužiti i ostalim zavičajnim sredinama u Hrvatskoj kako voditi brigu o obrazovnim i socijalnim potrebama osoba s posebnim potrebama i njihovomu ravnopravnom uključivanju u život zajednice.²⁸ Osim toga, knjižnična usluga za slijepe i slabovidne poboljšala je položaj slijepih i slabovidnih utoliko što im je omogućila pristup izvorima znanja i informiranja u zavičajnoj sredini u kojoj žive, odnosno osigurala je osnovne pretpostavke za njihovo obrazovanje i time im povećala šanse za zapošljavanje i ravnopravno uključivanje u društvo. Usluga je pridonijela demarginalizaciji osoba s oštećenjima vida, isticanjem njihovih potreba i prava na kvalitetnu podršku obrazovanju u zavičajnoj sredini, ali i šire, te postala primjerom dobre prakse skrbi za potrebe osoba s invaliditetom. Pridonijela je inkluziji slijepih i slabovidnih u društvo povećavajući im šanse za višu razinu obrazovanja, stručnu kvalificiranost, njihovo samopouzdanje i samopoštovanje. Istovremeno, usluga je doprinijela senzibilizaciji zavičajne zajednice i javnosti za potrebe osoba s invaliditetom općenito. Osobito treba istaknuti značaj nabave skupe specijalne

²⁷ U Hrvatskoj za sada ne postoji nacionalna strategija koja "bi trebala uključivati nacionalnu mrežu svih knjižnica i posebnih ustanova upućenih u pitanja usluga za osobe koje ne mogu čitati crni tisak" (Knjižnice za slijepe u informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga / ur. Rosemary Kavanagh i Beatrice Christensen Skoeld. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006. Str. 26).

²⁸ Projekt "Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne : Program Europske unije u Hrvatskoj CARDS 2002 Pružanje usluga neprofitnog sektora u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja, izvaninstitucionalnom odgoju i obrazovanju i zaštiti obitelji" / ur. Dijana Sabolović-Krajina ; Dragica Zlatar. Koprivnica : Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije ; Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, 2006. Str. 30.

opreme, neophodne za stjecanje obrazovanja i stručnih kvalifikacija te cjeloživotno učenje, koja je osobama iz ciljne skupine svakodnevno na raspolaganju u knjižnici, a koju zbog visokih cijena ne mogu sami nabaviti. Tako je knjižnična usluga za slijepce i slabovidne dio tekućih svjetskih trendova u korištenju najsuvremenije tehnologije kako bi se slijepima i osobama oštećena vida omogućio puni pristup informacijama i u tome ih se izjednačilo s onima koji vide.

Osim toga, projekt "Knjižnične usluge za slijepce i slabovidne" u praksi je pokazao kako koristiti već postojeću podgradnju i resurse narodne knjižnice i njen položaj središnjega informacijskog i kulturnoga, multimedijalnog središta Grada Koprivnice i Koprivničko-križevačke županije kako bi se otklonili nedostaci u pružanju izvaninstitucionalnog obrazovanja osoba s oštećenjem vida u jednoj zavičajnoj sredini, odnosno kako voditi brigu o obrazovnim i socijalnim potrebama osoba s invaliditetom s ciljem njihovoga ravnopravnog uključivanja u život zajednice.

6. Zaključak

Koprivnički model knjižnične usluge za slijepce i slabovidne slijedi skandinavske modele takvih usluga, koji se temelje na njenoj integraciji u postojeću knjižničnu ponudu.²⁹

Integracija usluge za slijepce i slabovidne može se u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" pratiti na konceptualnoj i na praktičnoj razini. Na konceptualnoj razini, ona je inkorporirana u postojeće poslanje, viziju i vrijednosti knjižnice. Na praktičnoj razini, usluga je integrirana u postojeću knjižničnu ponudu i organizacijsku kulturu, u kućni red knjižnice (prava i obveze korisnika, pravila posudbe), smještajno u sve odjele (Dječji odjel, Odjel za odrasle, Stručno-znanstveni odjel, Čitaonicu tiska), u knjižnični elektronički katalog (dostupnost preko knjižnične mrežne stranice www.knjiznica-koprivnica.hr), u raspacavanje usluga bibliobusom i županijskom međuknjižničnom posudbom (gradske knjižnice u Križevcima i Đurđevcu).

Osim integracije u sve dijelove knjižničnog poslovanja, osnovne značajke koprivničkog modela knjižnične usluge za slijepce i slabovidne su još i suradnja sa zavičajnom udrugom za slijepce te sustavna senzibilizacija zavičajne zajednice za potrebe slijepih i slabovidnih.

Nakon prestanka financiranja iz projekta, usluga se uspješno održava, budući da su osigurane osnovne pretpostavke za njezino odvijanje (knjižni fond, tehnička oprema, osposobljenost knjižničara, integracija usluge u postojeće knjižnične usluge) te zahvaljujući strateškoj suradnji sa zavičajnom Udrugom slijepih koja je i dalje most između knjižnice i korisnika s oštećenjem vida, zatim suradnjom s Hrvatskom knjižnicom za slijepce prvenstveno u nabavi zvučnih knjiga, na zavičajnoj razini suradnjom s dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama, stručnjacima različitog profila u provedbi animacijsko obrazovnih programa (defekto-

²⁹ Nordic Public Libraries : The Nordic cultural sphere and its libraries / ed. Jens Thorhauge. Copenhagen : The Danish National Library Authority, 2002.

lozima, tiflopedagozima, odgajateljima, oftalmolozima i dr.), a s mjesnom vlašću (Gradom i Županijom) i Ministarstvom kulture RH u osiguranju jedinstvene podrške. Usluga se održava, ali i proširuje na potrebe slabovidnih koji nisu članovi Hrvatskoga saveza slijepih i pripadnike tzv. treće životne dobi. Održivosti usluge pridonosi i prenašanje znanja kopirničkih knjižničara drugim zainteresiranim knjižničarima u sklopu programa Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara,³⁰ kao i sudjelovanjem na stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu. Osnovni okvir održivosti usluge za slijepe i slabovidne u Knjižnici i čitaonici "Fran Galović" Koprivnica je provođenje poslanja, vizije i vrijednosti knjižnice kao "knjižnice za sve" i "knjižnice pristupačne svima".

LITERATURA

Butorac, Danko. Računalo kao nova pomoć u obrazovanju slijepih studenata. // *Edupoint* : časopis o informacijskim tehnologijama u obrazovanju II, 6(2002). Dostupno i na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/broj-06/clanak-01/index.html> [citirano: 2006-12-15]

COO "Vinko Bek" – Odjel psihosocijalne rehabilitacije odraslih slijepih osoba : osposobljavanje za samostalan život i rad. Dostupno na: http://www.centar-vinko-bek-zg.skole.hr/nastava/odjel-rehabilitacije-nladezi-i-odraslih?ms_nav=aab [citirano: 2006-12-19].

Čelić-Tica, Veronika ; Dunja-Marija Gabriel. Knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama kao dio nacionalne strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 69, 1(2006), 37-47.

Sabolović-Krajina, Dijana. Library service for print disabled children and youth in the Public Library of Koprivnica : isolated case or a model for Croatian public libraries? [citirano: 2010-03-10]. Dostupno na: <http://www.ifla.org/IV/ifla73/papers/156-Sabolovic-Krajina-en.pdf>

Hrvatska knjižnica za slijepe. <http://www.hkzasl.hr/o%20korisnicima.htm> [citirano: 2006-12-15].

Hrvatski savez slijepih. <http://www.savez-slijepih.hr>

Indergaard, Leikny Haga. The power of projects. // *Scandinavian Public Library Quarterly* 39, 2(2006), 3.

Knjižnice za slijepe u informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga / ur. Rosemary Kavanagh i Beatrice Christensen Skoeld. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Komunikacija : sa djecom oštećena vida koja imaju dodatnih poteškoća / glavna i odgovorna urednica Karmen Nenadić ; prevoditelj s engleskog Branko Šlivarić. [Zagreb] : Hrvatski savez slijepih, 2003.

---

³⁰ Upravo je izobrazba knjižničara za rad sa slijepim i slabovidnim korisnicima prepoznata kao poseban doprinos Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica hrvatskom knjižničarstvu u 2009. godini i nagrađen Nagradom Zaklade dr. Ljerka Markić Čučuković.

Mani, M N G. The role of integrated education for blind children. // J Comm Eye Health 27, 11(1998) [citirano: 2006-12-15]. Dostupno na: http://www.jceh.co.uk/0953-6833/11/jceh_11_27_041.html

Matok, Dragica. Integracija učenika s oštećenjem vida [citirano: 2006-12-15]. Dostupno na: <http://www.savez-slijepih.hr/hr/strucniradovi/referati/vid/index.htm>

Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine [citirano: 2006-12-20]. Dostupno na: <http://www.poslovniforum.hr/zakoni/zdr2003-2006.asp>

Narodna knjižnica : IFLA-ine I UNESCO-ve smjernice za razvoj službi i usluga / priredila radna skupina Sekcije za narodne knjižnice na čelu s Philipom Gillom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

Nordic Public Libraries : The Nordic cultural sphere and its libraries / ed. by Jens Thorhauge. Kopenhagen : The Danish National Library Authority, 2002.

Perčinić, M. Povijesno-pedagoški presjek obrazovanja slijepih osoba u Hrvatskoj [citirano: 2006-12-18]. Dostupno na: http://www.savez-slijepih.hr/hr/strucniradovi/seminarski/presjek_obrazovanja/index.htm#52

Plan provedbe strategije jedinstvene politike za osobe s invaliditetom Grada Koprivnice za razdoblje od 2008. do 2010. godine [citirano 2010-03-09]. Dostupno na: <http://www.koprivnica.hr/gradska-uprava/plan-provedbe-strategije-jedinstvene-politike-za-osobe-s-invaliditetom-grada-koprivnice-za-razdoblje-od-2008.-do-2010.-godine>.

Projekt "Knjižnična usluga za slijepe i slabovidne : Program Europske unije u Hrvatskoj CARDS 2002. Pružanje usluga neprofitnog sektora u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja, izvaninstitucionalnom odgoju i obrazovanju i zaštiti obitelji" / ur. Dijana Sabolović-Krajinna ; Dragica Zlatar. Koprivnica : Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije ; Knjižnica i čitaonica "Fran Galović" Koprivnica, 2006.

Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3(2000), 163-188.

Strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom Grada Koprivnice za razdoblje od 2005. do 2007. godine [citirano: 2006-12-19]. Dostupno na: http://www.koprivnica.hr/gradskauprava/glasnik/broj_7_2004.pdf?ID=27

Tonković, Franjo. I sami slijepi za slijepe. Zagreb : Hrvatski savez slijepih, 2003.

UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice [citirano: 2006-12-19]. Dostupno na: http://dzs.ffzg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm

Virkes, Davor. Multimedijske komunikacije namijenjene slijepim osobama : magistarski rad. Zagreb : Zavod za radiokomunikacije i visokofrekvencijsku elektroniku, 2004. [citirano: 2006-12-15]. Dostupno na: http://www.savez-slijepih.hr/hr/strucniradovi/magisterij/davor_virkes/index.htm

Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997).

Zovko, Gojko. Invalidi i društvo [citirano: 2006-12-15]. // Revija za socijalnu politiku 6, 2 (1999). Dostupno na: <http://www.revija-socijalna-politika.com/ojs2/index.php/rsp/article/view/296/300>